

Mijn film, the movie

Ik werk aan een film over het Nederlands hoger onderwijs.

Het wordt een haarscherpe analyse van ons nationaal bestel, een schokkend maar op feiten gebaseerd relaas over de duistere krachten die onze instituties bedreigen, een laatste waarschuwing aan diegenen die blind lijken voor de sluipende teloorgang van alles wat onze universiteiten en hogescholen in het verleden hebben opgebouwd. Wanneer hij uitkomt weet ik nog niet. Maar als hij uitkomt, zal hij inslaan als een bom.

Ach..., als columnist wil je wel eens wat anders. Best leuk hoor, die miniatuurtjes, kleine speldenprikken, niemendalletjes die voor heel even de aandacht vangen, een kleine rimpeling teweegbrengen en vervolgens in de vergetelheid raken. Maar bij grootse kwesties moet je het groots aanpakken: FILM! De aankondiging alleen al.

Het idee van een film over de toekomst van het hoger onderwijs is niet nieuw. In 2006 kwam Richard Katz (Educause) naar de SURF-onderwijsdagen om zijn film [Edu@2020](#) te vertonen. De film geeft een speculatieve schets van het hoger onderwijs anno 2020. Op zijn beurt is Katz geïnspireerd door de film [EPIC 2014](#) die Robin Sloan and Matt Thompson twee jaar eerder maakten over de vermoedelijke ondergang van de New York Times in 2014. Of eigenlijk de ondergang van de gehele journalistiek, ten gevolge van het succes van Web2.0 technologieën die van iedere gebruiker een verslaggever maken.

Katz schetst in [Edu@2020](#) een scenario waarin het hoger onderwijs de komende jaren geleidelijk wordt overgenomen door grote contentconglomeraten en technologieproviders. Nu al zijn de producten van Microsoft, Apple, Google en Blackboard van grote invloed op de wijze waarop studenten hun onderwijs krijgen aangeboden. Maar als Google samen met Sakai en Phoenix University (de moeder van alle afstandsuniversiteiten) een hoger onderwijsdivisie start, waarbij later ook het MIT Open Courseware Initiative zich aansluit, begint een hevige strijd om de wereldwijde hoger onderwijsmarkt. Microsoft vormt samen met Blackboard en Pearson Education eveneens een reuzenalliantie voor het onderwijs. Sony, Disney en Apple Computers starten een edutainment divisie, die het beste combineert van de Sony Gaming Division, Columbia Pictures, Disney Magic, Pixar Studios en i-Tunes. Het leidt uiteindelijk tot duizelingwekkende cursussen onder regie van de beste docenten ter wereld. Het leren is een genot. Experts, mentoren en gecertificeerde begeleiders zijn altijd binnen klikbereik, 24 uur per dag, 7 dagen per week, het hele jaar lang. In 2020 is het ideaal van massaindividualisering goeddeels verwezenlijkt: toegang tot hoger onderwijs is zonder problemen, de content is onovertroffen, maatwerk is de norm, toetsing en certificering zijn gestandaardiseerd en geïntegreerd in het curriculum. En dat alles tegen een fractie van de prijs. Daar kunnen universiteiten en hogescholen niet tegen op; ze kunnen niet anders dan licenties afsluiten met de nieuwe onderwijsreuzen. Slechts een klein deel slaagt er in te overleven door zich te richten op de niche van good old contactonderwijs voor welgestelden.

Net als Sloan and Thompson bij hun EPIC 2014, neemt ook Katz gepaste afstand in acht tot het beeld dat hij in zijn film schetst. Hij heeft slechts de discussie willen voeden door één van de vele scenario's uit te werken. Wel jammer zo'n nuancering, maar wel begrijpelijk, want wie wil er nou over twaalf jaar als mislukte goeroe met die beelden om de oren worden geslagen?

De film werd wegens succes geprolonged: Katz kwam vorig jaar nogmaals naar Nederland om hem te vertonen en toe te lichten op het SURF-symposium "Over de grenzen aan de

ELO”. We zouden eigenlijk een eigen versie moeten maken, meende hij, niet zozeer een Nederlandse vertaling van het origineel, maar een scenario dat is toegesneden op de lokale situatie. Dat leek mij een prima idee.

In 2020 is ook het Nederlands hoger onderwijslandschap ingrijpend veranderd. De enorme kostendaling die de nieuwe conglomeraten tot stand hebben gebracht, is door het parlement dankbaar aangegrepen om miljarden te bezuinigen op die geldverslindende hogescholen en universiteiten. Een poging om dan in ieder geval het exclusieve recht op opleidingscertificering te mogen hebben is door de Europese Commissie resoluut van tafel geveegd: geen protectionisme. Disney, Google en Sony worden marktleider door zich in te kopen bij Malmberg, Kluwer, LOI en de Efteling. Endemol groeit uit tot een succesvolle broedplaats voor nieuwe didactische formats, die het leren en het dagelijks leven naadloos weten te integreren. Philips zorgt voor een grootschalige introductie van elektronisch papier die de mobiliteit van lerenden tot norm verheft. Een poging van universiteiten en hogescholen een superalliantie te vormen naar het model van de zo betreurde Digitale Universiteit komt te laat en verzandt al snel in bestuurlijk gekissebis. De eens zo gerenommeerde instellingen verworden tot franchisenemers die vrijwel volledig de identiteit van hun toeleveranciers moeten aannemen. De zogeheten Edu-Google formule geeft goedkope toegang tot een immense catalogus van leerobjecten, cursussen, simulaties en educatieve games en voorziet in een volledige behartiging van alle administratieve services, gegevensopslag, workflow, contentuitlevering en toetsing. Bijgevolg worden alle ICT-afdelingen, opleidingskantoren, bibliotheken en collegezalen zonder pardon gesloten. Het fenomeen “internationale topdocent” heeft een vernietigende uitwerking op de bestaande docentenstaf. De vereniging Beter Onderwijs Nederland probeert eerst nog de toevloed van hoogopgeleide Poolse en Moldavische docenten te stuiten, maar besluit uiteindelijk zichzelf op te heffen omdat kwaliteit het probleem niet meer is. Slechts een enkele universiteit weet zich te handhaven door het aanbieden van traditioneel campusgebonden onderwijs. Het is een niche voor de elite, althans de financiële elite. Met een intellectuele elite heeft het niets uit te staan, want wereldwijd is er een jacht ontstaan op de beste studenten; zij kunnen rekenen op de beste opleidingen, de beste docenten en alle denkbare faciliteiten om hun talenten tot wasdom te brengen. Het gevolg is dat steeds meer buitenlandse studenten ons land links laten liggen en dat Nederlandse beloften vroegtijdig naar het buitenland vertrekken. Het Nederlandse hoger onderwijs is niet meer.

Ik wil maar zeggen: de film zal schokkend zijn. En bepaalde groeperingen zullen zich zeker gekwetst voelen. Maar we kunnen onze ogen er niet voor sluiten. Meer wil ik er op dit moment niet over kwijt. Als ik een omroep kan vinden ziet u de film te zijner tijd wel op de televisie. En anders wel op internet. Soms brengt de simpele aankondiging van een film al genoeg teweeg.